

mudi pri prebivalcih kraške Like in nas seznanja z njihovimi običaji i. dr. Koncem knjige nam poda zgodovino raziskovanja in upoznavanja jezer. Literatura, ki jo je uporabil, ima poseben odstavek. Nad vse hvalevredno je, da se je oziral na moderni čas, na svetovni promet, da nam je opisal vse, kar more zanimati turista, izletnika in letoviščarja: izprehode, prenočišča, društveni hotel itd.; še celo cene prenočišč, vožnje itd. so označene tako, da mora knjiga zadovoljiti vsakogar in se more tudi v tem oziru kosati z najboljšimi potopisnimi deli. Zemljevid ni prav uvezan in pri manjšem preglednem zemljevidu bi se morala opustiti nazivanja Klagenfurt Villach, Graz itd. Posebno diči knjigo neizmerna ljubav do hrvaške domovine,

ki nam odseva iz vsakega odstavka, iz vsake besede. Kdor z zanimanjem čita posamezna poglavja, ta mora vzljubiti te bajnokrasne kraje, „biser, kojim se Hrvatska ponositi može“, to „evropsko posebnost“, „jedinstvenu ljepotu božje prirode“, kraje, o katerih pravi sloveči potopisec Maier: Mislil sem, da me nič več na svetu ne more iznenaditi, a Plitvička jezera so me. — Ko bodo prometne zveze boljše, bodo gotovo tudi Slovenci radi pohitevali v to oazo največje naravne lepote in razumeli pisatelja, ako, prevzet ljubezni do te posebnosti hrvaške domovine, vzklikne: „Da, tako što lijepo i veličajno nema nigdje više v svijetu. Taj dragulj pripada Tebi, Tebi, jedina ljubljena Hrvatska, moja domovino!“

Dr. V. Š.

To in ono.

Šolski koncerti „Glasbene Matice“.

„Glasbena Matica“ prireja k sklepu vsakega šolskega leta javen šolski koncert, v katerem nastopajo boljši gojenci z uspehi svojih glasbenih studij. Letos je Matica priredila celo tri šolske koncerte, ker število učencev narašča od leta do leta, in uspehi nič manj. Šolski koncerti so se vršili dne 9, 13. in 15. junija v veliki dvorani „Uniona“ in so jo vsakikrat napolnili z izbranim občinstvom. Gojenci „Glasbene Matice“ so nastopili večinoma na klavirju, dalje v petju, violini in flavti. Produkcije gojencev so pokazale, da je glasbeni pouk v najboljših rokah, da je poučna metoda prav dobra, da so gojenci naderjeni in marljivi, da se znajo vglobiti v duha skladb, se ne ustrašijo tehničnih težkoč, marveč razumno in pogumno izvajajo naloge, ki so jih prejeli od svojih učiteljev.

Nastopili so gojenci iz pevske šole koncertnega vodja g. M. Hubada, g. Gerbiča; iz klavirske šole gospdč. Prelesnikove, gg. Gerbiča, Vedrala in Pavčiča; iz violinske šole g. Vedrala in iz šole g. Breznika za flavto.

V petju so se posebno izkazali: Emil Rumpelj, Leopold Kovač, Pavla Tominšek, Pipa Tavčarjeva, Ivanka Hrast, zlasti Pavla Bole. V klavirju: Viljem Ločnik, Albin Dežela, Ciril Ličar, zlasti Janko Ravnik; potem Jela Jelačin, Filipa Zupančič, Vida Lapajne, zlasti Mara Kabaj in Danica Kobler. V flavti Rajko Stojec; na goslih zlasti Viljem Ločnik in Ivan Trost. Proizvajanja Pavle Bole in Ivana Trosta so bila naravnost dovršena in so presegala pojem šolskega koncerta.

Taki glasbeni javni izpiti so jako koristni; mladina se vadi javnega nastopa, navdaja jo nekaj umetniški ponos, brez katerega itak ni višjega poleta, in občinstvo, zlasti sorodniki gojencev, se prepričajo o njihovem glasbenem napredku. Ako je poleg vere dobra glasba najvišja postojanka kulture, tedaj smemo po uspešnem delu „Gl. Matice“ soditi, da Slovenci v kulturi niti najmanje ne zaostajamo za drugimi narodi.

P. H. S.

09660

Nadškof Milinović.

„Dom in Svet“ prinaša sliko barskega nadškofa Milinovića, kateri pridamo nekatere životospisne črtice. Milinović se je rodil dne 24. februarja 1833. v selu Lovreč v Dalmaciji. Šolal se je osem let v Sinju, vstopil v frančiškanski

red in po dovršenih modroslovnih in bogoslovnih studijah tri leta supliral na sinjski gimnaziji. L. 1862. je bil poslan na dunajsko vseučilišče proučavati filologijo, zgodovino in geografijo. V filologiji mu je bil učitelj slavni naš rojak Miklošič, ki je zelo ljubil Milinovića in ga tudi obiskaval.

NADŠKOF MILINOVIĆ

Po dovršenih izpiti je bil dolgo vrsto let gimnazijski profesor in pozneje tudi ravnatelj, ljubljien in spoštovan od tovarišev in učencev. Znal je namreč krasno spajati avtoriteto učitelja s pravo očetovsko ljubeznijo. Ob nedeljah in zlasti v postu je pridigoval po raznih krajih z velikim uspehom, marljivo tudi pisateljaval in časniki so prinašali

marsikatero zanimivo in učeno zgodovinsko razpravo izpod njegovega spretnega peresa

Ko je sveta stolica sklenila s kneževino črnogorsko konkordat, je postal o. Simeon Milinović barski nadškof in primas Srbije; dne 7. novembra leta 1886. ga je v Rimu posvetil kardinal Simeoni v navzočnosti mnogih kardinalov in redovnega generala, papež Leon XIII. pa ga je takoj po posvečenju pozval k sebi, mu obesil lastnoročno krog vratu dragoceno zlato verižico s križem in mu dejal slovesno: „Križ naj diči tvoje prsi in naj ti bo v spomin moje posebne naklonjenosti; s tem darom te počašča Leon XIII.“

Prišedši v Bar je našel skrajno žalostne razmere, toda oprt na božjo pomoč in na svojo posebno zavetnico Marijo, katero je otroško častil od mladih nog, je v kratkem postavil enajst cerkva, med temi katedralo v Baru, ne sicer sijajno, a vendar jako dostojno in prijazno. Vsako leto je obiskoval župnije po skalnatih gorah, učil, birmoval, navduševal duhovnike za sveti poklic, tolažil in bodril vernike. Rad je obiskoval vernike, raztresene po visoki, skalnati Črni gori, a pota, ta so ga močno zmučila zlasti v zadnjih letih.

Ves narod se je zatekel k njemu, katoličani, pravoslavni in mohamedanci; vsi so ga zvali: „naš biskup“. Cela knežja rodbina je spoštovala in ljubila nadškofa in ga večkrat obiskovala. Sprejel je v svojo gostoljubno hišo tudi italijanskega kralja in kraljico Heleno, katero je on sam pripravljaj za prestop v katoliško vero. Črnogorski knez je dostikrat pri njem iskal sveta in ga slušal, obsipal ga je z odlikovanji, in tudi ruski car mu je poslal visok red.

Zadnja leta je hodil v slatinsko zdravilišče in na povratku v svojo stolico se je rad pomudil pri sobratih v Ljubljani. Večinoma je nosil redovno obleko, škofovsko le ob posebnih prilikah. Spomladi je opasno obolel, knez mu je poslal svojega lastnega zdravnika, toda ni bilo več pomoči, umri je dne 24. marca, objokovan od celega črnogorskega naroda. Truplo je ostalo izpostavljeno celih pet dni in ves narod je prišel po slovo od „svojega biskupa“. Pri pogrebu, ki ga je vodil škof Uccellini z 22 duhovniki je bil navzoč mnogo-brojen narod, vojaštvo, dva ministra, konzuli, svečeništvo, pravoslavno in mohamedansko, in v imenu kneza prestolonaslednik. Tako je poslal črnogorski narod moža, ki mu je posvetil vse svoje moči.

P. H. S.

05960

Literaren slučaj.

Dne 27. majnika leta 1768. so kraljevski igralci v Parizu prvič predstavljali Sédaineovo komedijo v enem dejanju in v prozi „Gageure imprévue“ (Nenadna stava), ki ima naslednjo vsebino:

Markiza de Clainville se silno dolgočasi; dan je deževen, njen mož je odšel na lov, obiskov ni, in markiza ne ve, ali bi delala, ali igrala, ali pisala, ali napravila kako neumnost. Slednjič se odloči za neumnost. Z balkona opazi, da gre mimo gradu tuj častnik, ki jo pozdravi. Markiza takoj pošlje služabnika za njim, da ga poprosi, naj blagovoli za trenutek vstopiti. Ko začudeni gospod Détéulette pride, ga markiza sprejme tako-le: „Kaj, gospod baron! Vi greste mimo mojega gradu, ne da bi me počastili . . . Ah, gospod! . . . Ah, koliko Vas moram prositi odpuščanja: imela sem Vas za nekega sorodnika svojega moža in Vas zato prosila, da vstopite za trenutek. Mislila sem ga ozmerjati in sedaj se moram sama opravičevati . . . Ah, gospod! . . . Ah, kako mi je hudo, da sem Vas trudila zastonj!“ Nato ga povabi na kosilo, a ko

sta v najživahnejšem pogovoru, pride markiz z lova. Markiza ga sliši, in ker ve, da pojde naravnost v njeno sobo, zaklene gospoda Détéulettea v sosednji kabinet ter vtakne ključ v žep. Njen načrt je gotov: rešiti hoče sebe in svojega obiskovalca ter se obenem maščevati nad markizom, ki se je drznil reči, da žene obvladujejo le slabotne duhove.

Markiz vstopi in pripoveduje svoji ženi o lovu, obsipava je jo s ploho strokovnih izrazov. Strokovno besednjaško znanje je sploh njegova moč in njegov ponos. Markiza porabi to priliko, da takoj izvrši načrt. „Vedno se čudim,“ mu pravi, „Vaši razkošni množici besed. Me žene mislimo, da znamo francoski, a smo v resnici zelo nevedne . . . Jaz sem ravnokar gledala tale vrata in si rekla: Vsak kosček železa, iz katerega so sestavljena, ima gotovo svoje ime; in vendar bi jaz ne znala imenovati niti enega.“ Markiz se pohvali, da bi mogel naštetati vse železne sestavine sobnih vrat, in stavi s svojo ženo za dvajset louisov, da ne bo izpustil niti ene malenkosti. Nato jih narekuje služabniku vse, od prve do zadnje, a pozabi najnavadnejšo — ključ. Markiz je stavo izgubil in markiza postane predrzna; mirno mu pripoveduje, kako se je dolgočasila med njegovo odsotnostjo in kako je povabila, da prežene čas, tujega častnika v grad. Delal mi je najbolj laskave poklone; porabil je vsako priliko, da mi pokaže, kako sem mu po godu, ter se je celo upal to tudi povedati; morebiti je že po naravi drzen z ženskami ali pa mi je morda bral v očeh radost, ki mi jo je delala njegova navzočnost . . . Toda v trenutku najbolj živahne zabave ste Vi prišli domov in jaz sem imela komaj toliko časa, da ga zaklenem v tale kabinet, kjer sedaj čaka.“

Markiz zbesni ljubosumnosti in zahteva ključ, a markiza ostane mirna: „Predvsem Vas prosim, da mi izplačate stavo, ker ste jo izgubili . . . Pozabili ste imenovati ključ . . . Kar se tiče tistega ključa, ki ga zahtevate, glejte, gospod tukaj je; odprite kabinet, odprite sami, pregledajte vse, a prisoďte mi toliko bistroumnosti, da ne bom tako bedasta in Vam pripovedovala, če bi že bila tako predrzna in res koga skrila.“

Markiz je zmeden, presenečen in prosi ženo na kolenih odpuščanja. Ko odide iskat denar za izgubljen stavo, odpre markiza kabinet in izpusti gospoda Détéulettea po stranskih stopnicah iz gradu. —

To je v glavnem vsebina enodejanke, kakor je že razvidno iz naslova samega. Vpletenih je še nekaj intrig v duhu in po modi XVIII. stoletja, a so sicer za igro brez pomena.

Med „Vinjetami“ Ivana Cankarja je najti tudi srbsko noveleto z naslovom „Jadac“ (Stava), ki pripoveduje naslednjo dogodbo:

Nekje zadaj v piščancu se nahaja kost, ki ji Srbi pravijo „jadac“. Prijatelja, ki primeta to kost vsak pri enem koncu in jo razlomita, sta s tem stavila; nobeden ne sme ničesar sprejeti od drugega, a da ne reče: „Znam za jadac.“ Ako pozabi na stavo in molči, je izgubil.

Tako lomi lepa Lejla s svojim možem Perom Josimovičem jadac za Bukičevo vilo, ki si jo je že dolgo želelo Lejliino srce, a zastonj, kajti njen mož je skop. Toda Pero Josimović je tudi dolgočasen in tako se zgodi, da se črne oči zagledajo v mladega trgovskega pomočnika Rada Milovanovića, ki se včasih ob večeru sprehaja pod njenim oknom, a je tako bedast, da ne razume govornice Lejlinih oči. Torej mora Lejla sama k njemu; napravi se v trgovino žida Gavra Nahmijasa, kjer služi Rado za pomočnika, razgleduje bogate jutrove tkanine in pusti na skrivnem Radu niz biserov. Rado Milovanović slednjič razume in pride k Lejli v vas.

Toda tedaj zasliši Lejla korak svojega moža. Pero Josimović je bil v kavarni, kjer mu je neki prijatelj razodel,